

Bättre sprängämnessäkerhet

Justitiedepartementet

2008-01-08

Dokumentbeteckning

KOM(2007) 651 slutlig

Kommisionens meddelande om bättre sprängämnessäkerhet

Sammanfattning

Sprängämnen är det vapen som oftast används i terroristattacker. Det är därför en prioriterad fråga för EU att göra hanteringen av sprängämnen säkrare och att göra det svårare för terrorister att tillverka spränganordningar. En expertgrupp för sprängämnessäkerhet lade i juni 2007 fram en rapport med åtgärdsrekommendationer för ökad sprängämnessäkerheten i EU. Utifrån rapporten har kommissionen utarbetat en handlingsplan med förslag till 47 åtgärder att vidta.

Handlingsplanen bygger till stora delar på samarbete mellan den offentliga och den privata sektorn. Innan några rättsakter antas till följd av genomförandet av åtgärderna i handlingsplanen ska eventuella mervärden och kostnader undersökas ytterligare.

Kampen mot terrorism är ett viktigt område för Sverige. Det pågår ett ständigt arbete genom lagstiftning och åtgärder av olika slag för att utveckla förmågan att skydda samhället mot det hot som den internationella terrorismen innebär. Kampen mot terrorism måste föras på ett sätt som hör hemma i ett öppet, demokratiskt och rättssäkert samhälle. Åtgärder som vidtas måste respektera de mänskliga rättigheterna och rättsstatsprincipen samt ta hänsyn till utövandet av grundlagsfästa fri- och rättigheter såsom t.ex. yttrandefriheten och även till de särskilda principer som följer av den särskilda grundlagsregleringen av tryck- och yttrandefriheten.

Regeringen ser ett värde i ett tätare praktiskt samarbete mellan medlemsstaterna och stödjer flera av de föreslagna åtgärderna i handlingsplanen. Inför förhandlingarna kommer det dock att krävas en

1 Förslaget

1.1 Ärendets innehåll

De föreslagna åtgärderna är uppdelade på fyra områden enligt nedan.

Övergripande åtgärder

De främsta övergripande prioriteringarna är att förbättra utbytet av aktuell information och bästa metoder samt att främja sprängämnesrelaterad forskning. Det har i sin tur identifierats särskilda prioriteringar under dessa två enligt nedan.

Förbättrat utbyte av aktuell information och bästa metoder

Bland de viktigaste prioriteringarna kan följande nämnas:

Inrättandet av ett system för tidig varning föreslås som ska ha till uppgift att förse medlemsstaternas berörda myndigheter med information om t.ex. omedelbara hot, stölder av sprängämnen, detonatorer eller vissa prekursorer och misstänkta transaktioner.

Inrättandet av ett europeiskt bombdatasystem föreslås med syfte att ge berörda offentliga organ på EU-nivå och i medlemsstaterna tillgång till information om sprängämnen och sprängämnesincidenter. Polis, tull, gränspolis, säkerhetstjänster och försvar ska få tillgång till systemet som ska fungera dygnet runt.

Utbyte av erfarenheter, kunskap och bästa metoder föreslås fortsatt främjas mellan alla berörda parter som är verksamma inom sprängämnessäkerheten och en konferens för detta ändamål bör anordnas vartannat år för behandling av viktiga frågor.

En säkerhetsdialog med parter utanför EU, främst med EU:s grannländer, rekommenderas där insatser för att utbyta bästa metoder och bidrag till att skärpta säkerhetsnormer utanför EU bör spela en viktig roll.

Främjandet av sprängämnesrelaterad forskning

Säkerhetsforskning är av stor vikt och ett antal prioriterade forskningsprojekt har identifierats:

Improviserade spränganordningar och deras egenskaper.

Förbättrad spårbarhet (före explosion) och tillsatser för spårbarhetssyften (före och efter explosion).

Bärbar testutrustning för sprängämnen.

2007/08:FPM47

Detektion av improviserade spränganordningar på flygplatser med särskild inriktning på flytande vätskor.

Tekniska lösningar för myndigheter att blockera telefonsignaler i hotade områden.

Inhibitorer som kan tillsättas till sprängämnesprekursorer.

Förebyggande åtgärder

Bland de viktigaste prioriteringarna kan följande nämnas:

Ökad medvetenhet om prekursorer hos personal.

Förbättrad reglering av tillgängligheten till sprängämnesprekursorer på marknaden.

Ökad kontroll över transaktioner som omfattar prekursorer.

Ökad kontroll över sprängämnen och pyrotekniska artiklar som finns tillgängliga på marknaden.

Ökad säkerhet i sprängämnesanläggningar för tillverkning, lagring, distribution och användning.

Förbättrad säkerhetskontroll av personal som yrkesmässigt hanterar sprängämnen (i hela distributionslistan samt på företag med hanteringslicens och i serviceföretag).

Ökad säkerhet vid sprängämnestransporter.

Minskad tillgång till information om olaglig tillverkning av sprängämnen.

Detektion

Bland de viktigaste prioriteringarna kan följande nämnas:

Inrättandet av en scenariobaserad strategi för att fastställa prioriteringarna för detektion.

Utveckling av minimistandarder för detektion.

Förbättrat informationsutbyte mellan den privata och den offentliga sektorn.

Utveckling av system för certifiering, testning och provning av sprängämnesdetektionssystem i EU.

Bättre utnyttjande av detektionsteknik i specifika situationer och lokaler.

Beträffande flygsäkerhet har betydande åtgärder vidtagits. Bland annat har det införts obligatoriska standarder både för prestandakraven för och för

användningen av detektionsutrustning för sprängämnen. Detta arbete bör fortsätta.

2007/08:FPM47

Beredskap och åtgärder

Bland de viktigaste prioriteringarna kan följande nämnas:

Förbättrat informationsutbyte och utbyte av bästa metoder mellan medlemsstater.

Utveckling av utvärderingssystem för hot.

Utveckling av specifik förberedelse inför och specifika reaktionsåtgärder för terroristhot som omfattar sprängämnen.

Övrigt

Utifrån årliga rapporter ifrån medlemsstaterna ska kommissionen regelbundet bedöma framstegen och identifiera ytterligare åtgärder som kan krävas liksom nya prioriteringar.

1.2 Gällande svenska regler och förslagets effekt på dessa

Eftersom formuleringarna för det stora antalet åtgärdsförslag i meddelandet är mycket kortfattade är det ännu för tidigt att i detalj uttala sig om vilka effekter förslagen kan komma att få på svenska regler.

Handlingsplanen berör både första- och tredjepelarfrågor och har således inverkan på flera myndigheter och sektorer. Myndigheter som bl.a. berörs är Polisen, Statens räddningsverk och FOI. Det kan även noteras att förslaget kan komma att få effekter på t.ex. transportbranschen och tillverkningsindustrin.

1.3 Budgetära konsekvenser

Handlingsplanen kommer inte att påverka EU:s budget. De föreslagna åtgärderna i handlingsplanen kan dock komma att medföra ekonomiska konsekvenser för medlemsstaterna. Utgångspunkten är att eventuella merkostnader som kan uppstå finansieras inom befintliga anslagsramar.

Sprängämnessäkerhet är en av kommissionens prioriteringar och kommer att bli föremål för EU-finansiering. Särskilda finansieringsmöjligheter för insatser relaterade till sprängämnessäkerhet kommer att tillhandahållas inom ramen för programmet "Förebyggande och bekämpande av brott" och sjunde

2 Ståndpunkter

2.1 Preliminär svensk ståndpunkt

Kampen mot terrorism är ett viktigt område för Sverige. Det pågår ett ständigt arbete genom lagstiftning och åtgärder av olika slag för att utveckla förmågan att skydda samhället mot det hot som den internationella terrorismen innebär. Regeringen verkar för att en mycket hög säkerhet ska upprätthållas i landet och att Sverige inte ska kunna utnyttjas för att planera och stödja terroristverksamhet. För att terrorism ska kunna bekämpas behövs effektiva metoder.

Kampen mot terrorism måste föras på ett sätt som hör hemma i ett öppet, demokratiskt och rättssäkert samhälle. Åtgärder som vidtas måste respektera de mänskliga rättigheterna och rättsstatsprincipen samt ta hänsyn till utövandet av grundlagsfästa fri- och rättigheter såsom t.ex. yttrandefriheten och även till de särskilda principer som följer av den särskilda grundlagsregleringen av tryck- och yttrandefriheten.

Regeringen ser ett värde i ett tätare praktiskt samarbete mellan medlemsstaterna och stödjer flera av de föreslagna åtgärderna i handlingsplanen. Inför förhandlingarna kommer det dock att krävas en noggrann analys och omfattande samordning av olika intressen till följd av handlingsplanens komplexitet och övergripande karaktär.

2.2 Medlemsstaternas ståndpunkter

Medlemsstaternas ståndpunkter om handlingsplanen är inte kända för närvarande.

Det har dock konstaterats att medlemsstaterna är eniga om arbetets mål och inriktning. Rådet för rättsliga och inrikes frågor antog därför den 6-7 december 2007 rådsslutsatser med strategiska riktlinjer och prioriteringar om höjd säkerhet gällande sprängämnen. Arbetet ska enligt dessa inledningsvis fokusera på följande:

Inrättande av ett system för tidig varning.

Inrättandet av ett nätverk av enheter för desarmering av sprängämnen.

Säkerhet i distributionskedjan (åtgärder gällande tillverkning, lagring, transport och spårbarhet).

Inrättande av en ständig kommitté av experter på prekursorer.

Inrättande av en ad hoc-grupp för spårning av sprängämnen

Samarbete gällande spridning av bombtillverkningsinformation på Internet t.ex. genom utbyte mellan medlemsstaterna av information om möjligheterna till övervakning av hemsidor, samarbete med Internetleverantörer, medvetandehöjningar m.m. Arbetet ska genomföras med full respekt för pressfrihet, yttrandefrihet och informationsfrihet.

Inrättandet av ett europeiskt bombdatasystem.

2.3 Institutionernas ståndpunkter

Någon inställning från Europaparlamentet finns ännu inte.

2.4 Remissinstansernas ståndpunkter

Förslaget har inte remitterats.

3 Förslagets förutsättningar

3.1 Rättslig grund och beslutsförfarande

En handlingsplan är ingen rättsakt utan en viljeyttring ifrån kommissionen.

Handlingsplanen kan komma att beröra både första- och tredjeperioder. Vad gäller tredjeperioderna blir främst artikel 29, 30 och 34 i Fördraget om Europeiska unionen aktuella. Rådet fattar beslut med enhällighet efter att ha hört Europaparlamentet.

Gällande första- och andraperioderna blir främst artikel 95 i Fördraget om upprättandet av Europeiska gemenskapen tillämplig. Beslut fattas med kvalificerad majoritet efter medbeslutandeförfarande i enlighet med artikel 251.

4 Övrigt

4.1 Fortsatt behandling av ärendet

Förslaget presenterades av kommissionen den 6 november 2007 som ett av tre meddelanden i ett terrorispaket. Förhandlingar förväntas påbörjas i början av år 2008.

4.2 Fackuttryck/termer

Sprängämnesprekursorer – omfattar alla kemiska föreningar eller ämnen som kan omvandlas till sprängämnen genom en kemisk reaktion eller en serie av sådana reaktioner.

Inhibitorer – ett ämne med hämmande effekt och som på så sätt hindrar ämnens aktivitet. 2007/08:FPM47